

# 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na Genel Bakış

## Halil POLAT

İş Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü Müdürü

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 30.06.2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunla, kamudakiler dahil bütün çalışanlar ve işyerleri kapsama alınmakta; işyerlerinde risk değerlendirmesi yapılması ve bununla bağlantılı olarak önleyici ve koruyucu tedbirlerin alınması, çalışan sayısı ile ilgili bir sınırlama olmaksızın tüm işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sağlanması zorunlu kılınmaktadır. Böylece statülerine bakılmaksızın tüm istihdam edilenler iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uygulamalardan faydalanacak ve bütün işyerlerinde sağlıklı ve güvenli çalışma ortamı oluşturulacaktır.

Avrupa Birliği'ndeki uygulamalara paralel olarak; TSK, Emniyet ve afet müdahale ekipleri gibi kendine özgü faaliyetleri olan kurum ve kuruluşlar, kanunun istisnaları arasında yer almaktadır. Ev hizmetleri ile çalışan istihdam etmeden kendi nam ve hesabına çalışanlar da kanunun kapsamı dışında bırakılmıştır.

İş sağlığı ve güvenliği alanında gelişmiş birçok ülkenin mevzuat metinleriyle uyumlu olan bu Kanunun ülkemizde etkin bir şekilde uygulanması açısından getirdiği yükümlülüklerin ilgili taraflara anlatılması büyük önem taşımaktadır. Kamu ve özel tüm işyerlerini ve çalışanları yakından ilgilendirmesi nedeni ile Bakanlık "6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Tanıtım Kampanyası'nı başlatmıştır.

## İşyerleri'nin Sınıflandırılması

İşyerleri, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin daha etkin sunumu amacıyla tehlike sınıflarına ayrılmaktadırlar. Bu sınıflandırmada; yapılan işin özelliği, işin her safhasında kullanılan veya ortaya çıkan maddeler, iş ekipmanı, üretim yöntem ve şekilleri, çalışma ortam ve şartları gibi hususlar dikkate alınmaktadır. Tehlike sınıfları; işyerlerinin yaptığı asıl iş dikkate alınarak, sosyal tarafların dâhil olduğu bir komisyonun görüşleri doğrultusunda 26 Aralık 2012 tarih ve 28509 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği" ile Bakanlıkça tespit edilmiştir. Çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde (A) sınıfı, tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde en az (B) sınıfı, az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde ise en az (C) sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olanlar görev yapabileceklerdir.

## İş Kazası ve Meslek Hastalıkları

Kanunda İş kazası; İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen özre uğratan olayı, Meslek hastalığı ise Mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalık olarak tanımlanmaktadır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile;

- İş kazaları ve meslek hastalıklarının kayıtları daha etkin ve güncel hale getirilecek,
- İş kazaları kazadan sonraki, meslek hastalıkları ise öğrenildikten sonraki üç işgünü içinde işveren tarafından, Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilecek.
- İşyeri hekimi ve sağlık görevlileri tarafından meslek hastalığı ön tanısı konulan vakalar, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucularına sevk edilecek.
- Sağlık kuruluşları kendilerine intikal eden iş kazalarını, yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları ise tanı koydukları meslek hastalıklarını en geç 10 gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirecek.

- Ayrıca işyerinde meydana gelen ramak kala olaylar da, işveren tarafından kayıt altına alınacaktır.

### İşverenin Yükümlülüğü

Kanuna göre İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede;

- Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar.
- İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar.
- Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır.
- Çalışana görev verirken, çalışanın sağlık ve güvenlik yönünden işe uygunluğunu göz önüne alır.
- Yeterli bilgi ve talimat verilenler dışındaki çalışanların hayati ve özel tehlike bulunan yerlere girmemesi için gerekli tedbirleri alır.
- İşyeri dışındaki uzman kişi ve kuruluşlardan hizmet alınması, işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.
- Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği alanındaki yükümlülükleri, işverenin sorumluluklarını etkilemez.
- İşveren, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin maliyetini çalışanlara yansıtamaz.

### Çalışanların Yükümlülükleri

Çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda, kendilerinin ve hareketlerinden veya yaptıkları işten etkilenen diğer çalışanların sağlık ve güvenliklerini tehlikeye düşürmemekle yükümlüdür.

Çalışanların, işveren tarafından verilen eğitim ve talimatlar doğrultusunda yükümlülükleri şunlardır:

- İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tehlikeli madde, taşıma ekipmanı ve diğer üretim araçlarını kurallara uygun şekilde kullanmak, bunların güvenlik donanımlarını doğru olarak kullanmak, keyfi olarak çıkarmamak ve değiştirmemek.
- Kendilerine sağlanan kişisel koruyucu donanımı doğru kullanmak ve korumak.
- İşyerindeki makine, cihaz, araç, gereç, tesis ve binalarda sağlık ve güvenlik yönünden ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıklarında ve koruma tedbirlerinde bir eksiklik gördüklerinde, işverene veya çalışan temsilcisine derhal haber vermek.
- Teftişe yetkili makam tarafından işyerinde tespit edilen noksanlık ve mevzuata aykırılıkların giderilmesi konusunda, işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.
- Kendi görev alanında, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için işveren ve çalışan temsilcisi ile iş birliği yapmak.

**Çalışanların ciddi ve yakın tehlike ile karşı karşıya kalmaları ve talep etmelerine rağmen gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda çalışmaktan kaçınma hakkına sahip olmaları sağlanmıştır. Çalışanın, gerekli tedbirler alınmaya kadar çalışmaktan kaçındığı dönemdeki ücreti ile kanunlardan ve iş sözleşmelerinden doğan hakları kısıtlanmaz.**

### Her İşyerine İş Güvenliği Uzmanı ve İşyeri Hekimi

- Çalışanların sayısına ve işyeri türüne bakılmaksızın her işyerinde iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ile diğer sağlık personeli görev yapacaktır.
- İSG profesyonelleri, özel eğitim gören ve mesleki yeterliliğini sınavla ispatlayan kişiler arasından Bakanlıkça yetkilendirilecektir.
- Gerekli şartları taşıması durumunda, işverenin kendisi de iş sağlığı ve güvenliği hizmetini üstlenebilecektir.
- Bu profesyoneller, yetkileri kapsamında işverene karşı sorumlu olacaktır.
- İSG profesyonelleri, işverenin tedbir almadığı hayati tehlike arz eden riskler bulunması durumunda ise doğrudan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvuracaktır.
- İş kazasının meydana gelmesi durumunda ihmalî tespit edilen iş güvenliği uzmanı veya işyeri hekiminin yetki belgesi askıya alınacaktır.

### Risk Değerlendirmesi Zorunlu Hale Geliyor

- İşverenler, işyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi ve bertaraf edilmesi için risk değerlendirmesi yaptıracaktır.
- Risk değerlendirmesinin, 29 Aralık 2012 tarihli ve 28512 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği" dikkate alınarak yapılması gerekmektedir. Bu çalışmalara işveren ve iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin yanı sıra çalışanların da katılımı sağlanacaktır.
- İşyerlerinde sürekli iyileştirmenin sağlanması amacıyla risk değerlendirmesi çalışması güncel halde tutulacak, risk değerlendirmesi çalışması ise, işyerlerinin tehlike sınıfına göre periyodik olarak yenilenecektir.
- Yaşlı, engelli, gebe veya emziren çalışanlar gibi özel politika gerektiren gruplar ile kadın çalışanların durumu da risk değerlendirmesinde özellikle dikkate alınacaktır.

**Maden, metal ve yapı işleri ile tehlikeli kimyasallarla çalışılan sektörler ve büyük endüstriyel kazaların olabileceği işyerlerinde risk değerlendirmesi yapılmamışsa iş durdurulacaktır.**

### Küçük İşletmelere Devlet Desteği

- Kamu hariç 10'dan az çalışanı olan çok tehlikeli ve tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yerine getirilmesinde, Bakanlık maddi destekte bulunacaktır.
- 10'dan az çalışanı bulunan, az tehlikeli sınıftaki işyerlerinin budestekten yararlanmasına ise Bakanlar Kurulu karar verebilecektir.
- Desteğin uygulamasında Sosyal Güvenlik Kurumu kayıtları esas alınacaktır.

**Sigortasız personel çalıştırdığı tespit edilen işyerlerinden, yapılandestek yasal faizi ile birlikte geri alınacak ve bu işyerleri destekten üç yıl süreyle men edilecektir.**

### İşe Başlamadan Önce Sağlık Taraması

- Çalışanların hassasiyetlerin saptanması ve riskli durumların belirlenebilmesi amacıyla tüm çalışanlar sağlık taramasına tabi tutulacaklardır.
- Çalışanların sağlık muayeneleri; işe girişlerinde, iş değişikliğinde, iş kazası ve meslek hastalığı ile sağlık nedeniyle verilen aralardan sonra tekrarlanacaktır.
- Bu durumlar dışında ise periyodik olarak sağlık muayeneleri yapılacak, muayene periyotlarını, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı belirleyecektir.

**Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde çalışacak olanlar, yapacakları işe uygun olduklarını belirten sağlık raporu olmadan işe başlatılamayacak.**

### **İşyerleri Acil Durumlara Karşı Hazır Olacak**

- Tüm işverenler; ilkyardım, yangınla mücadele, kişilerin tahliyesi, ciddi ve yakın tehlikeyle karşılaşılması gibi durumlar için önceden acil durum planı hazırlayacaklardır.
- Acil durumlara hazırlık amacıyla tüm çalışanların katılacağı eğitim ve tatbikatlar yapılacaktır.
- İşverenler; ilkyardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele konularında işyeri dışındaki kuruluşlarla da irtibatı sağlayacaklardır.

### **Çalışanlar İş Sağlığı ve Güvenliği Konusundaki Karar Alma Faaliyetlerine Katılacak**

İş sağlığı ve güvenliğinin temininde yapılacak faaliyetlere çalışanların aktif katılımının sağlanması bu konunun en önemli unsurları arasında yer almaktadır. Çalışanların önleyici politikaların belirlenmesinde ve risk değerlendirmesi çalışmalarında yer almaları ve alınacak önlemlerle ilgili öneri getirilmesi gibi bir çok konuda sisteme dahil olmaları ile işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği şartlarının iyileştirilmesinde verimlilik sağlanmıştır.

### **Çalışanlar İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Bilgilendirilecek ve Eğitilecek**

İşyerindeki tüm çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği konusunda işveren tarafından bilgilendirilecek, özellikle; işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde, iş ekipmanının değişmesi veya yeni teknoloji uygulanması halinde iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri verilecek, gerekli durumlar ve düzenli aralıklarla bu eğitimler tekrarlanacaktır. Tehlikeli ve çok tehlikeli işyerlerinde yapacağı işle ilgili mesleki eğitim aldığını belgeleyemeyenlerin çalıştırılmalarının önüne geçilerek iş sağlığı ve güvenliğinin mesleki eğitim ile de desteklenmesi sağlanmıştır.

### **İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışan Temsilcisi Kavramı Getirilmiştir**

İş sağlığı ve güvenliği konularında işverene önerilerde bulunma, gerekli tedbirlerin alınmasını isteme gibi konularda işyerindeki tüm çalışanlarla işveren arasındaki iletişimi sağlamak üzere, çalışanlar arasında yapılacak seçimle veya seçimle belirlenemediği durumda atama yoluyla iş sağlığı ve güvenliği çalışan temsilcisi görevlendirilmesi hükmü getirilmiştir. Böylece çalışanların işyerindeki iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili katılımı etkin hale getirilerek güçlendirilmiştir.

### **İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu Oluşturulacak İşyerlerinin Kapsamı Belirlenmiştir**

İş sağlığı ve güvenliği kurullarının elli ve daha fazla çalışanın bulunduğu ve altı aydan fazla süren sürekli işlerin yapıldığı tüm işyerlerinde oluşturulması yükümlülüğü getirilmiş, asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunduğu işyerlerinde oluşturulacak Kurul ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenleme ile işyerlerine iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konuların düzenli olarak görüşüldüğü bir yapı kazandırılmıştır ve işverene, kurul tarafından alınan iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uygun kararları uygulama yükümlülüğü getirilmiştir. Aynı çalışma alanında birden fazla işverenin bulunması durumları özel olarak düzenlenmiş olup, bu işverenlerce birden fazla kurulun oluşturulması hâlinde, birbirlerinin çalışmalarını etkileyebilecek kurul kararları hakkında diğer işverenleri bilgilendirme hükmü getirilmiştir.

### **İşyerlerinin Toplu Halde Bulunduğu Yerlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Koordinasyonunun Sağlanması Temin Edilmiştir**

Aynı işyerini birden fazla işverenin paylaşması durumunda veya birden fazla işyerinin bulunduğu yerlerde her bir işyerinin kendi sağlık ve güvenliklerini sağlamanın yanında bu işyerlerinin birbirlerini etkilemesi muhtemel unsurlara sahip olmaları ve bu konularda ortaklaşa hareket etmelerine olanak tanımak üzere iş sağlığı ve güvenliği yönünden koordinasyon sağlamları zorunlu hale getirilmiştir. Birden fazla işyerinin bulunduğu iş merkezleri, iş hanları, sanayi bölgeleri veya siteleri gibi yerlerde koordinasyon görevinin yönetim tarafından yerine getirilmesi sağlanarak uygulamaya netlik kazandırılmıştır.

### **Hayati Tehlike Tespitinde İşyerlerinde İşin Durdurulması Sağlanmıştır**

Hayati tehlike tespitinde işyerlerinin bu tehlike giderilinceye kadar, hayati tehlikenin niteliği ve bu tehlikeden doğabilecek riskin etkileyebileceği alan ile çalışanlar dikkate alınarak, işyerinin bir bölümünde veya tamamında işin durdurulması hükmü getirilmiş ve böylece işyerinin tamamen kapatılmasıyla yaşanabilecek mağduriyetler giderilmiştir.

### **Büyük Endüstriyel Kaza Oluşabilecek İşyerleri İçin Düzenleme Yapılmıştır**

Büyük endüstriyel kaza oluşabilecek işyerleri için, işyerlerinin büyüklüğüne göre büyük kaza önleme politika belgesi veya güvenlik raporunun işletmeye başlanmadan önce hazırlanması yükümlülüğü getirilmiştir. Böylece muhtemel endüstriyel kazaların engellenmesine yönelik önleyici çalışmaların yapılması ve kaza gerçekleştiğinde meydana gelebilecek büyük ölçekli kayıplardan korunulması sağlanmıştır.

### **İdari Yaptırımlar**

- İşyerlerindeki çalışma hayatının teftişinde, iş sağlığı ve güvenliği koşullarının iyileştirilmesi için iş müfettişleri görev alacaklardır.
- Kanuna aykırılığın tespiti durumunda, idari para cezaları daha caydırıcı halde uygulanacaktır.
- İşveren, iş güvenliği uzmanı veya işyeri hekimi görevlendirmede her bir kişi için 5.000 lira ceza ödeyecek. Aykırılığın devam ettiği her ay için de aynı miktar uygulanacaktır.
- Risk değerlendirmesi yapmayan işverene 3.000 lira, aykırılığın devam ettiği her ay için 4.500 lira idari para cezası uygulanacaktır.
- İşverenin iş kazası veya meslek hastalığını SGK'ya bildirmemesinin cezası da 2.000 lira olacaktır.
- Büyük kaza önleme politika belgesi hazırlamayan işverene 50.000 lira idari para cezası verilecektir.

### **Kanun Aşamalı Olarak Uygulanacak**

Kanunun; işyerlerinde iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personeli görevlendirilmesi gibi bazı hükümleri aşamalı olarak hayata geçirilecektir;

- 🔴 Kamu kurumları ile 50'den az çalışanı olan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri, Temmuz 2014'ten itibaren,
- 🔴 50'den az çalışanı olan, tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri Temmuz 2013'ten itibaren görev alacaklardır.